

Izgradnja integriteta i
smanjivanje rizika od korupcije
u institucijama odbrane

Upitnik za samoprocenu izgradnje integriteta i Proces stručne procene

Dijagnostičko sredstvo
za nacionalne institucije odbrane

Izgradnja integriteta i smanjivanje rizika od korupcije u institucijama odbrane

SADRŽAJ

IZLAGANJE

Za: Ministra odbrane, Načelnika glavnog štaba 2

SPROVOĐENJE SAMOPROCENE INTEGRITETA

PROCES 3

KONTROLNA LISTA UPITNIKA ZA SAMOPROCENU IZGRADNJE INTEGRITETA I STRUČNE
PROCENE 5

DEFINICIJE 7

INTEGRITET 7

KORUPCIJA 7

UPITNIK 8

1. DEMOKRATSKA KONTROLA I ANGAŽMAN 8

2. NACIONALNI ANTIKORUPCIJSKI ZAKONI I POLITIKA 9

3. ANTIKORUPCIJSKA POLITIKA U ODBRANI I BEZBEDNOSTI 10

OSOBLJE - PONAŠANJE, POLITIKA, OBUKA, DISCIPLINA 12

5. PLANIRANJE I BUDŽETIRANJE 14

6. OPERACIJE 15

7. NABAVKE 16

8. SARADNJA SA PREDUZEĆIMA ODMBRAMBENE INDUSTRIJE
I DRUGIM DOBAVLJAČIMA 18

9. PITANJA ZA POJEDINE DRŽAVE 19

DODATNE INFORMACIJE 20

Izgradnja integriteta i smanjivanje rizika od korupcije u institucijama odbrane

IZLAGANJE

Za: Ministra odbrane, Načelnika glavnog štaba (ili njihovog pandana)

Izgradnja integriteta i smanjenje rizika od korupcije važan su deo izgradnje jakih, sposobnih i pristupačnih odbrambenih i bezbednosnih struktura i snaga.

Korupcija podriiva odbrambene i bezbednosne kapacitete svake zemlje. Korupcija uzrokuje rasipanje novca, lošu raspodelu sredstava i kupovinu neadekvatne ili nekvalitetne opreme. To može da ugrozi život osoblja i umanju operativnu efikasnost. Korumpiranom osoblju se ne može verovati. Sledeći put mogu ih potplatiti dobavljači, organizovani kriminal, terorističke organizacije ili potencijalni neprijatelji.

Korupcija u odbrambenom sektoru narušava poverenje javnosti i generalno prihvatanje vojske i može da umanju podršku javnosti mirovnim misijama. Ona takođe umanjuje resurse za civilne sektore privrede, a može da zahvati i druge delove vlasti. Korupcija usporava razvoj i rast države.

U sklopu Partnerskog akcionog plana NATO-a za izgradnju institucija odbrane, radi se na razvoju praktičnih alati za pomoć državama u izgradnji integriteta i smanjenju rizika od korupcije. Prvobitni napori usredsređeni su na razvoj sledećeg:

- Zbornik najboljih praksi u izgradnji integriteta i smanjenju rizika od korupcije u odbrani
- Modul obuke za izgradnju integriteta i smanjenje rizika od korupcije
- Proces samoprocene integriteta

Samoprocena snaga i slabosti sistema integriteta u odbrani jedna je od osnova izgradnje institucija odbrane. Ovaj upitnik je dijagnostičko sredstvo koje će vam pomoći u takvoj proceni.

Dobri antikorupcijski procesi takođe su zakonska obaveza svih saveznika i partnera NATO-a koji su potpisali Konvenciju Ujedinjenih nacija protiv korupcije (UNCAC). Konvencija Ujedinjenih nacija protiv korupcije je vrlo jasna u pogledu obaveza država. Institucije odbrane mogu da koriste ovaj dokument kako bi se osigurale da su njihovo ministarstvo i oružane službe usklađeni sa Konvencijom.

Popunjavanje upitnika je dobrovoljno. U skladu sa postupcima za razmenu poverljivih podataka, od država se traži da vrh i dno svake stranice svog odgovora označe odgovarajućom oznakom poverljivosti.

Ovaj proces samoprocene je sredstvo koje će, verujemo, biti korisno za svaku instituciju odbrane.

Izgradnja integriteta i smanjivanje rizika od korupcije u institucijama odbrane

SPROVOĐENJE SAMOPROCENE INTEGRITETA PROCES

Izgradnja integriteta je program NATO-a za **izgradnju kapaciteta** koji pruža **praktične alate** koje pomažu zemljama da ojačaju integritet, transparentnost i odgovornost i smanje rizik od korupcije u sektoru odbrane i bezbednosti. Izgradnja integriteta promovise dobru praksu, procese i metodologije i pruža državama prilagođenu podršku kako bi institucije odbrane i bezbednosti bile efikasnije. Usvajanjem načela dobrog upravljanja, države stvaraju vrednost za poreske obveznike.

Program je otvoren za saveznike i partnere NATO-a. Zahtevi drugih država razmatraju se od slučaja do slučaja.

Program izgradnje integriteta obuhvata niz dostupnih alati koje pomažu zemljama da procene rizik od korupcije i ojačaju dobro upravljanje. Učešće je na dobrovoljnoj osnovi, a podrška za izgradnju integriteta prilagođena je u skladu sa nacionalnim potrebama i zahtevima.

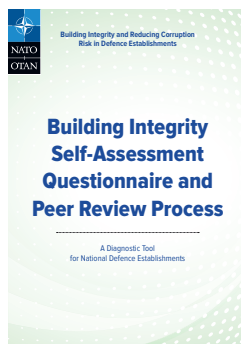
Upitnik za samoprocenu (SAQ)

Popunjavanje Upitnika za samoprocenu prvi je korak u ovom procesu. Učešće je na dobrovoljnoj osnovi. To je dijagnostičko sredstvo koje, kada se popuni, omogućava državama da imaju brz pregled postojećih postupaka i praksi. Tiče se se postojećih poslovnih praksi u sektoru odbrane i bezbednosti. To su, između ostalog:

- Demokratska kontrola i angažman
- Nacionalni antikorupcijski zakoni i politika
- Antikorupcijska politika u odbrani i bezbednosti
- Osoblje: ponašanje, politika, obuka i disciplina
- Planiranje i budžetiranje
- Operacije
- Nabavke
- Saradnja sa preduzećima odbrambene industrije i drugim dobavljačima
- Pitanja za pojedine države

Popunjeni Upitnik za samoprocenu prosleđuje se međunarodnom osoblju NATO-a koje je zaduženo za sprovođenje stručne procene (Peer Review) i za konsultacije u zemlji. Tim stručnjaka predvođen NATO-om ne deli informacije sa trećim stranama. Sve aktivnosti i preporuke, kao i sastav tima za stručnu procenu, koordiniraju se sa državom.

Izgradnja integriteta i smanjivanje rizika od korupcije u institucijama odbrane

Stručna procena (Peer Review) i konsultacije u zemlji

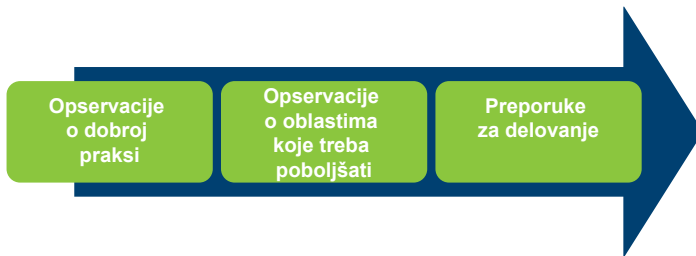
Popunjeni Upitnik razmatra se u zemlji sa predstavnicima vlade. Cilj stučne procene je da se bolje razume trenutna situacija i razmene mišljenja o najboljim praksama i praktičnim koracima za jačanje transparentnosti, odgovornosti i integriteta u sektoru odbrane i bezbednosti.

Svaka stručna procena prilagođena je pojedinačnoj državi. Snažno se preporučuje da se Upitnik za samoprocenu i stručna procena izrade uz doprinos članova Parlamenta i civilnog društva, uključujući nevladine organizacije, medije i akademske stručnjake.

Izveštaj o stručnoj proceni

Izveštaj o stručnoj proceni, pripremljen na osnovu popunjenog Upitnika za samoprocenu i konsultacija u prestonicama, identifikuje dobru praksu i daje preporuke za delovanje. Cilj je da se zemljama pomogne da izrade akcioni plan za izgradnju integriteta i da iskoriste postojeće mehanizme izgradnje integriteta i druge mehanizme NATO-a.

Izveštaj o stručnoj proceni u načelu pokriva tri oblasti:

Akcionni plan

Nakon popunjavanja Upitnika za samoprocenu i procesa stručne procene, mnoge države izrađuju nacionalni akcioni plan. Državama se preporučuje da tom prilikom u potpunosti koriste resurse NATO-a i alatke partnerstva. Države se takođe podstiču da iskoriste stručnost organizacija civilnog društva iz svoje zemlje i regiona. Takav pristup pomaže da se promoviše transparentnost i da se izgrade lokalni kapaciteti.

Tamo gde je to moguće, program izgradnje integriteta integrisan je i usklađen sa nacionalnim procesima, kao i mehanizmima partnerstva NATO-a, uključujući Individualni program partnerstva i saradnje, Akcioni plan članstva, Partnerski proces planiranja i revizije i, u slučaju Avganistana, Trajno partnerstvo. To takođe obuhvata identifikovanje mogućnosti povezivanja sa drugim tekućim programima kao što je Program profesionalnog razvoja za Gruziju i Ukrajinu.

Izgradnja integriteta i smanjivanje rizika od korupcije u institucijama odbrane

...a potom?

Države koje su popunile Upitnik za samoprocenu i završile proces stručne procene podstiču se da objave rezultate. Dostupna su različita sredstva izgradnje integriteta, uključujući obrazovanje i obuku, kako bi se državama pomoglo da primene svoj akcijski plan i izgrade nacionalne kapacitete.

KONTROLNA LISTA UPITNIKA ZA SAMOPROCENU IZGRADNJE INTEGITETA I STRUČNE PROCENE

1. **Dobiti mandat za procenu sa visokog nivoa.** Važno je da rukovodstvo Ministarstva i oružanih snaga podrži ovu samoprocenu. Zvaničnik koji vodi postupak samoprocene integriteta treba da odredi mandat za stručnu procenu i da se o tome usaglasi sa ministrom, načelnikom Ministarstva i Načelnikom glavnog štaba, prema potrebi. Potrebno je imenovati nekog visokog zvaničnika kao formalnog mentora procene.
2. **Postaviti jednu osobu zaduženu za samoprocenu.** Jedna osoba treba da bude zadužena za upitnik, posetu stručnog tima, kao i naknadni plan praćenja.
3. **Osnovati radnu grupu sačinjenu od osoblja iz svih delova Ministarstva.** To ne mora biti stalno zaposleno osoblje, ali treba identifikovati i obuhvatiti one koji su zaduženi za ljudstvo, finansije, opremu, kao i rokove. Radna grupa popunjava upitnik i potom se sastaje da razmotri izveštaj o poseti ekspertskeg tima predvođenog NATO-om.
4. **Popuniti upitnik.** Države biraju koliko će široko distribuirati upitnik radi popunjavanja. Na primer, one mogu da određena poglavlja odvoje i pošalju relevantnim odeljenjima ili ministarstvima, ili mogu da pošalju ceo upitnik kako bi se dobili različiti komentari na ista pitanja. Mogu se odlučiti da upitnik pošalju grupama izvan vlade, poput nevladinih organizacija (NVO) ili univerziteta, kako se bi dobila drugačija perspektiva. Upitnik treba vratiti NATO-u najkasnije dve nedelje pre posete. Države su zadužene za stavljanje oznake poverljivosti na popunjeni upitnik. Tim stručnjaka predvođenih NATO-om neće deliti informacije sa trećim stranama.
5. **Organizovati razgovore za tim stručnjaka za procenu predvođenih NATO-om.** Poseta tima odvijaće se tokom 2-3 dana i obuhvatiće intenzivnu rundu sastaka. Sagovornici treba da budu relativno visokog ranga kako bi se moglo diskutovati o odgovorima na upitnik. Iako o tome odlučuje sama država, rang sagovornika u velikim zemljama je obično OF-4 ili OF-5, odnosno između pukovnika i brigadira. Među sagovornicima treba da budu kako državni službenici, tako i visoki vojni oficiri. Snažno se preporučuje da država obavli razgovore i sa drugim grupama, kao što su članovi Parlamenta, nevladine organizacija, predstavnici medija ili akademski stručnjaci. U tom slučaju, jedan veliki sastanak može biti dobar način da se efikasno grupišu brojna mišljenja (videti primer Ukrajine u uokvirenom tekstu).
6. **Tim stručnjaka za procenu predvođen NATO-om: izveštaj o poseti.** Ekspertski tim predvođen NATO-om sastaviće izveštaj o svojoj poseti za upotrebu zemlje domaćina. Izveštaj pokriva: I) zapažanja o dobroj praksi koju država sprovodi; II) zapažanja o oblastima koje treba poboljšati; i III) preporuke za delovanje. Međunarodno osoblje NATO-a može da obezbedi stručnjake za predmetnu temu da pomognu Ministarstvu odbrane u njegovim naporima. Države se podstiču da usklade svoje dalje aktivnosti sa drugim alatima NATO partnerstva poput Akcionog plana članstva, Procesu planiranja i revizije, Partnerstva za mir i Individualnog akcionog plana partnerstva.

Izgradnja integriteta i smanjivanje rizika od korupcije u institucijama odbrane

Dobra praksa I: Ukrajina - Održavanje otvorenog sastanka NVO i medija

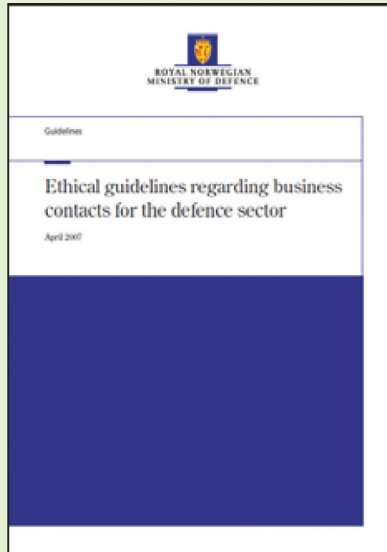
Tokom probnog Procesu samoprocene integriteta u Ukrajini 2008. godine, ukrajinski Savet za nacionalnu bezbednost i odbranu organizovao je sastanak kako bi zatražio mišljenja širokog spektra nevladinih i drugih organizacija radi informisanja gostujućeg tima NATO-a.

Sastanku su prisustvovali predstavnici 30-ak različitih organizacija, od novinara do antikorupcijskih interesnih grupa, što je timu dalo sjajnu priliku da se iz lokalne i nevladine perspektive informiše o situaciji u zemlji, problemima i putu dalje.

Sastanak, na kome je pokazana otvorenost i transparentnost, bio je najvrednija dopuna formalnijim sastancima sa političarima, vojnim osobljem i državnim službenicima. Otvorena gledišta nevladinih organizacija bila su izuzetno korisna za upotpunjavanje i uravnotežavanje prethodnih prezentacija i razgovora.

Dobra praksa II: Norveška - Priručnik

Norveški probni Proces samoprocene integriteta 2008. godine obelodanio je nekoliko oblasti najbolje prakse, uključujući upotrebu žalbenih odbora, razvoj elektronskih javnih nabavki i Priručnik o etičkim smernicama u vezi sa poslovnim kontaktima u sektoru odbrane u izdanju Ministarstva odbrane prikazan u nastavku.

Izgradnja integriteta i smanjivanje rizika od korupcije u institucijama odbrane

DEFINICIJE

INTEGRITET

Integritet ima kako tehničko, tako i moralno značenje.

- U tehničkom smislu, kaže se da “trup ovog broda ima integritet”. To znači da ceo sistem radi ispravno - spoljna obloga broda ne propušta vodu i svi različiti sistemi koji čine i podržavaju trup su ispravni i pravilno funkcionišu.
- U ličnom i moralnom smislu, to znači da je posao urađen pošteno i iskreno i da je nije bilo korupcije.

U ovom priručniku, kada kažemo “integritet”, podrazumevamo sledeće:

- **Pojedinac ima integritet** ako svoj posao radi kompetentno, pošteno i do kraja.
- **Proces ima integritet** ako funkcioniše onako kako je predviđeno i ako se besprekorno uklapa u veći sistem čiji je deo.
- **Organizacija ima integritet** ako se posao obavlja na način koji podrazumeva odgovarajuću odgovornost, kompetentno, do kraja i bez preusmeravanja rezultata ili resursa u korumpirane ili nepoštene svrhe.

KORUPCIJA

Korupcija je “zloupotreba poverenog položaja u privatne svrhe”.

U samim zemaljama, njene formalne definicije često su upisane u zakone. U Ukrajini se, na primer, koristi sledeća definicija: “Protivpravno delovanje ili nečinjenje pojedinca (bilo fizičkog ili pravnog lica) ovlašćenog da vrši državne funkcije usmereno na nezakonito sticanje bilo kakvih prednosti, koristi, uticaja, privilegija materijalne ili nematerijalne prirode za sebe ili za treće strane ili grupe”. U Pakistanu, definicija je sledeća: “Korupcija uključuje ponašanje nosilaca funkcija u javnom i privatnom sektoru u kojem oni nepravilno i nezakonito obogaćuju sebe ili one koji su im bliski, ili navode druge na to zloupotrebom položaja na koji su postavljeni” (Vlada Pakistana, 2002.).

Iako postoje mnoge druge definicije, naše iskustvo je da većina ljudi zna šta je to, čak i u odsustvu formalnog opisa. Na primer, u Konvenciji Ujedinjenih nacija protiv korupcije, koja je glavna međunarodna konvencija na tu temu, ne postoji formalna definicija korupcije; umesto toga daju se pune definicije toga šta znači biti državni službenik.

Još je važnije da bude jasno da u sektoru odbrane postoje različite vrste korupcije. Mere za odgovaranje na rizike biće efikasne samo ukoliko postoji razumevanje o kojem se konkretnom aspektu problema govori. Ovaj upitnik pomaže tom razumevanju.

Izgradnja integriteta i smanjivanje rizika od korupcije u institucijama odbrane

UPITNIK

1. DEMOKRATSKA KONTROLA I ANGAŽMAN

1. Opišite ulogu Parlamenta u nadzoru institucija odbrane, uključujući funkciju Odbora za odbranu, nadzor obaveštajnih službi i imenovanja na ključna mesta u Ministarstvu odbrane.

Oblasti za istraživanje:

- Parlamentarni nadzor nad politikom odbrane i odlukama visokih zvaničnika.
 - Članstvo u Odboru za odbranu, nadležnosti i stručna podrška.
 - Step en učešća žena u kontrolnim i nadzornim funkcijama Odbora za odbranu.
 - Pitanja korupcije i integriteta u odbrambenim strukturama (na primer, na političkom, na vojnom i na nivou državnih službenika).
2. Opišite druge pružaoc e odbrambenih usluga u vašoj zemlji, kao što su Nacionalna garda, Predsedničke snage, obaveštajne službe i Granična straža. Da li su oni predmet parlamentarne kontrole i nadzora? Kako to funkcioniše? Kome oni odgovaraju u vladi? Kakav je njihov odnos sa Ministarstvom odbrane?

Oblasti za istraživanje:

- Pitanja organizovanog kriminala u vezi sa ovim snagama.
- Nezavisnost ovih snaga (ili njen nedostatak).
- Privatni vojni ugovarači - njihov odnos sa Ministarstvom odbrane, kontrola i nadzor njihovih aktivnosti i revizija.

Preporuka: preporučljivo je u upitnik uneti direktne odgovore dobijene od drugih pružalaca odbrambenih usluga.

3. Opišite nacionalnu odbrambenu politiku vaše zemlje, uključujući ulogu Parlamenta i Odbora za odbranu i bezbednost u njenoj izradi. Ako postoji zvanična odbrambena politika, strategija nacionalne bezbednosti ili vladin dokument koji pokriva odbrambenu politiku, molimo da ih navedete. Kako se odbrambena politika objavljuje i kako se javnost upoznaje sa njom?

Oblasti za istraživanje:

- Zakoni koji se tiču pristupa informacijama o odbrani.
- Dostupnost i pristup javnosti ključnim dokumentima o odbrambenoj politici.

4. Opišite odnos Ministarstva odbrane sa civilnim društvom, uključujući medije i nevladine organizacije (NVO). Kako se i koliko često oni konsultuju ili obaveštavaju o određenim pitanjima odbrane?

Oblasti za istraživanje:

- Mišljenje civilnog društva o integritetu u strukturama odbrane.
- Mišljenje medija o integritetu u strukturama odbrane.
- Ostala opšta mišljenja o strukturama odbrane (pozitivna ili negativna).

Izgradnja integriteta i smanjivanje rizika od korupcije u institucijama odbrane

2. NACIONALNI ANTIKORUPCIJSKI ZAKONI I POLITIKA

1. Kako se u vašoj zemlji koriste međunarodni antikorupcijski instrumenti u borbi protiv mita i korupcije?

Oblasti za istraživanje:

- Ratifikacije i praktična primena međunarodnih antikorupcijskih ugovora i konvencija (na primer Konvencija Ujedinjenih nacija protiv korupcije, Konvencija OECD-a o borbi protiv podmićivanja stranih javnih zvaničnika, konvencije Saveta Evrope).
 - Mehanizmi praćenja kao što su evaluacije Grupe država protiv korupcije Saveta Evrope (GRECO), radna grupa OECD-a o podmićivanju, nadzorni mehanizam Konvencije Ujedinjenih nacija protiv korupcije.
 - Pokazatelji poput Indeksa kontrole korupcije Instituta Svetske banke ili Indeksa percepcije korupcije Transparensi Internešenela (Transparency International).
2. Koje su glavne metode i institucije za izgradnju integriteta i suzbijanje korupcije u vašoj zemlji?

Oblasti za istraživanje:

- Nacionalna politika, antikorupcijska strategija, zakoni i procedure.
 - Tužilački i preventivni organi poput agencija za borbu protiv korupcije, organa za sprovođenje zakona, etičkih odbora, revizorskih jedinica, grupa za usklađenost itd.
 - Koordinacija tužilačkih i preventivnih aktivnosti.
3. Ukratko opišite bilo koje važne slučajeve u kojima je pokrenut postupak zbog mita ili korupcije u vašoj zemlji u poslednje tri godine, kao i sankcije koje su izrečene.

Izgradnja integriteta i smanjivanje rizika od korupcije u institucijama odbrane

3. ANTIKORUPCIJSKA POLITIKA U ODBRANI I BEZBEDNOSTI

1. U kojim oblastima postoji najveći rizik od mita i korupcije za osoblje Ministarstva odbrane i oružanih snaga u vašoj zemlji (na primer, sitan mito, troškovi, putovanja, premeštaji itd.)? Navedite 6 glavnih oblasti.

Oblasti za istraživanje:

- Kako utvrđujete oblasti sa najvećim rizikom? Postoji li razumevanje o tome kako oblasti sa najvećim rizikom od korupcije mogu drugačije da utiču na žene nego na muškarce?
 - Kako se ublažavaju potencijalni rizici od mita i korupcije u ovim oblastima? Opišite mere koje su trenutno na snazi.
 - Koje se sankcije mogu primeniti na osoblje ako se utvrdi da je imalo udela u ovih 6 glavnih oblasti mita i korupcije?
2. Opišite nivo posvećenosti antikorupcijskim merama i jačanju integriteta u Ministarstvu odbrane na osnovu izjava Ministra odbrane i Načelnika glavnog štaba. Kako oni interno komuniciraju o svojoj politici i smernicama?

Oblasti za istraživanje:

- Postoji li zvaničan dokument o integritetu ili antikorupcijskoj politici?
 - Da li Ministar odbrane i Načelnik glavnog štaba javno govore o pitanjima integriteta? Ako je tako, opišite.
 - Koji je nivo svesti o integritetu i riziku od korupcije u Ministarstvu odbrane i u oružanim snagama? Da li su vođena bilo kakva istraživanja da bi se to ispitalo?
 - Navedite primere praktičnih koraka koji su preduzeti kako bi se komuniciralo o posvećenosti borbi protiv korupcije i integritetu u Ministarstvu odbrane i u oružanim snagama.
3. Postoji li u Ministarstvu odbrane i u oružanim snagama bilo kakva zvanična politika, strategija ili akcioni plan za rešavanje pitanja integriteta i korupcije? Ako postoji, opišite njihove ciljeve, prioritete i glavne reforme koje su u toku.
 4. Ako postoji antikorupcijska politika, strategija ili akcioni plan, navedite ko je zadužen za njeno sprovođenje.

Oblasti za istraživanje:

- Da li je određeno odeljenje ili pojedinac zadužen da do toga dođe?
 - Koliko je to efikasno?
5. Koje institucije postoje s ciljem izgradnje integriteta i borbe protiv korupcije i njenog sprečavanja u sektoru odbrane? Opišite nedavno ostvarene uspehe.

Oblasti za istraživanje:

- Koje su uloge savetnika za borbu protiv korupcije i etiku, eksternih i internih revizora, generalnih inspektorata, tužilaca, itd?
 - Koji je obim saradnje i protoka znanja između institucija?
 - Koji dokazi postoje o stepenu poverenja u vojsku u poređenju sa drugim institucijama vlade? Na primer, koji je nivo svesti o "vojsci" po nacionalnim i međunarodnim instrumentima, poput Globalnog barometra korupcije Transparensi Internešenela (Transparency International)?
6. Opišite metode i postupke koji omogućavaju osoblju (vojnom i civilnom) u sektoru odbrane i pripadnicima oružanih snaga da prijave dokaze o korupciji.

Izgradnja integriteta i smanjivanje rizika od korupcije u institucijama odbrane

Oblasti za istraživanje:

- Da li se osoblje Ministarstva odbrane i oružanih snaga podstiče da prijavljuje koruptivne prakse koje uoče? Ako je tako, opišite kako se to događa.
- Postoje li "dežurni telefoni" za uzbunjivače koji prijavljuju mito i korupciju?
- Koji zaštitni mehanizmi postoje za uzbunjivače, koliko oni dobro funkcionišu, koliko se primenjuju? Koliko su poznate te procedure?
- Prijavljuju li žene zaposlene u ovom sektoru korupciju koja pogađa njih ili druge i postoje li neki posebni zaštitni mehanizmi?
- Kakva je uloga medija u otkrivanju sumnje na korupciju?

Izgradnja integriteta i smanjivanje rizika od korupcije u institucijama odbrane

4. OSOBLJE - PONAŠANJE, POLITIKA, OBUKA, DISCIPLINA

Potrebni standardi ličnog postupanja i ponašanja

1. Opišite Kodeks ponašanja koji se primenjuje na osoblje Ministarstva odbrane (vojna lica, državni službenici i civilni zaposlenici), kao i oblasti rizika od korupcije koje on pokriva. Priložite relevantne dokumente.

Oblasti za istraživanje:

- Koji se propisi odnose na podmićivanje, poklone i gostoprimstvo, sukob interesa, aktivnosti nakon prestanka službe itd?
 - Kako se Kodeks ponašanja distribuira?
 - Da li deontološki ili etički kodeks podupire zakonsku regulativu i ako je tako, kako se to oglašava i ugrađuje u nju?
 - Koje su postojeće smernice za podršku i kontekstualizaciju Kodeksa ponašanja?
 - Postoje li razlike u odnosu na vojno i civilno osoblje ili se ista pravila primenjuju na sve kategorije zaposlenih?
 - Posvećuje li se posebna pažnja, i ukoliko da, kakva, osobama na osetljivim položajima, poput onih koje rade na poslovima nabavki u odbrani ili finansijskog/komercijalnog upravljanja?
2. Navedite detalje o načinu na koji se postupa u slučaju kršenja ovog Kodeksa ponašanja i ko je za to zadužen. Opišite ukratko tri slučaja koji su izbili na videlo u poslednje dve godine u vašoj zemlji. Je li bilo slučajeva u kojima su prijavljena kršenja Kodeksa ponašanja uključivala zlostavljanje ili iskorišćavanje žena?
 3. Ukratko opišite postupak evaluacije osoblja, uključujući učestalost izveštavanja, postupak debriefinga/davanja povratne informacije i kako se rešavaju pitanja ličnog integriteta i političkog delovanja.

Oblasti za istraživanje:

- Imenovanja/premeštaji na osnovu zasluga - kako se oglašavaju slobodna radna mesta, ima li prostora za "favoritizam" i ako je tako, kako to utiče na zapošljavanje i unapređenje žena itd.
- Da li su podaci o unapređenjima rodno agregirani?
- Da li se održava redovna obuka osoblja o "borbi protiv korupcije"?
- Da li je obuka o integritetu postala sastavni deo vojne obuke u vojnim školama i univerzitetima, kao i tokom vežbi?
- Koji su učestalost i odnos muškaraca i žena u rotaciji osoblja na osetljivim radnim mestima?
- Kako osoblje prijavljuje ponude korporativnog gostoprimstva (uključujući putovanja, zabavu, pokrivanje troškova itd.)

Izgradnja integriteta i smanjivanje rizika od korupcije u institucijama odbrane

Plate

4. Opišite mehanizme uplaćivanja plata i drugih prihoda pojedincima, navodeći koje se metode transparentnosti i revizije redovno koriste, kao i postupke za objavljivanje podataka koji su bili predmet revizije.

Oblasti za istraživanje:

- Da li se zna tačan broj civilnog i vojnog osoblja i da li oni primaju platu u tačnom iznosu i na vreme?
- Da li se u vašoj zemlji objavljuju stope plata po rangju za civilno i vojno osoblje?
- Da li se civilne i vojne penzije pravilno i na vreme isplaćuju?
- Da li su podaci o platama rodno agregirani?
- Da li su komandni lanci odvojeni od platnih?

Kršenje antikorupcijske politike i zakona

5. Opišite proces krivičnog gonjenja za korupciju i kako se disciplinski procesuiraju uniformisano osoblje, civili i ponudači.

Oblasti za istraživanje:

- Koliko je taj proces aktivan?
 - Kakva je uloga vojnih sudova u ovom procesu i da li su oni otvoreni za javnost?
 - Postoje li slučajevi korupcije koji uključuju protivzakonite ili nemoralne aktivnosti koje su štetne za žene za koje je pokrenut krivični postupak?
6. Navedite detalje o broju krivičnih ili internih postupaka koji su pokrenuti protiv osoblja sektora odbrane i oružanih snaga zbog krivičnih dela primanja mita ili korupcije u vašoj zemlji u poslednje tri godine. Razgovarajte o tome da li su presude objavljene i ako jesu, na koji način.
 7. Navedite detalje o broju krivičnih postupaka pokrenutih protiv bilo kojeg preduzeća odbrambene industrije u vašoj zemlji u protekle tri godine.
 8. Opišite na koji način nacionalna revizorska ili antikorupcijska tela vrše nadzor nad procedurama u sektoru odbrane u vašoj zemlji.
 9. Ukoliko odredbe nacionalne bezbednosti dopuštaju obustavljanje istraga o aktivnoj korupciji, opišite postupke koje bi trebalo primeniti da bi se taj postupak opravdao.

Izgradnja integriteta i smanjivanje rizika od korupcije u institucijama odbrane

5. PLANIRANJE I BUDŽETIRANJE

Planiranje akvizicije

1. Ukratko opišite postupak planiranja akvizicije u vašoj zemlji, uključujući ciklusno vreme i ključno osoblje i odeljenja koji na tome rade.
2. Opišite ključne kriterijume za akvizicije u sektoru odbrane u vašoj zemlji (na primer nacionalni operativni zahtevi, zahtevi NATO-a, tehnološka nadogradnja itd.).

Budžetiranje

3. Opišite postupak podnošenja budžeta za odbranu Parlamentu, uključujući ključne stavke rashoda i kriterijume na kojima se one zasnivaju. Da li se o tome raspravlja u Parlamentu? Da li se budžet za odbranu objavljuje svake godine?
4. Pored sredstava koje izdvaja centralna vlada, koji su glavni izvori prihoda odbrane, uključujući prodaju viška opreme, imovine i drugih sredstava?
5. Kakav je postupak javne rasprave o budžetima Ministarstva odbrane u vašoj zemlji i da li mediji redovno izveštavaju o toj oblasti?
6. Da li su realni budžet i potrošnja Ministarstva za prošlu godinu objavljeni u detalje? Ako jesu, koliko su detaljni? Da li je uobičajeno da realna potrošnja bude iznad budžeta? Da li se tokom godine izrađuje izveštaj o potrošnji i ako je tako, koliko često?
7. Opišite proces revizije rashoda Ministarstva odbrane, uključujući revizorski ciklus, objavljivanje rezultata, nadzor Parlamenta ili drugih tela. Da li se glavni projekti revidiraju odvojeno? Ako ne, objasnite zašto.

Odlaganje, uništavanje i davanje u zakup imovine

8. Opišite procese odlaganja, uništavanja i davanja u zakup imovine, kao i njihove snage i slabosti.

Oblasti za istraživanje:

- Procedure vezane za imovinu, uključujući opremu, zemljište, otpad, itd.
- Proces vrednovanja i upravljanja prodajom viška imovine i koraci koji se preduzimaju da bi se obezbedio njegov integritet.
- Da li se prihod od prodaje imovine prikazuje svake godine na računima Ministarstva? Koja organizacija dobija prihod i za šta se on može koristiti?

Izgradnja integriteta i smanjivanje rizika od korupcije u institucijama odbrane

6. OPERACIJE

1. Postoji li vojna doktrina koja se bavi pitanjem korupcije u doba mira i u doba sukoba? Postoji li vojna doktrina o načinu rešavanja problema korupcije, kako na strateškom nivou za komandante misije, tako i na terenu?
2. Da li je komandantima na svim nivoima jasno sa kojim se problemima korupcije mogu suočiti u sklopu bilo koje misije?

Oblasti za istraživanje:

- Da li su svi nivoi komandanata prošli obuku?
 - Postoje li smernice o toj temi na strateškom nivou?
 - Postoje li nadzorni mehanizmi?
 - Da li su dostupni moduli za obuku?
3. Kako se ublažava rizik od korupcije u procesima ubrzanih i rutinskih nabavki (uključujući lokalne ugovore i kupovine) u konfliktnom okruženju? Postoje li posebni procesi za ubrzane nabavke? Ako je tako, da li su oni razmotreni s tačke gledišta rizika od korupcije?
 4. Da li je organizaciji jasno sa kojim problemima korupcije se može suočiti u bilo kojoj misiji?

Oblasti za istraživanje:

- Postoje li smernice na tu temu?
- Postoje li na terenu jasne smernice za trupe (nacionalne, koalicione i lokalne) i lokalne vlasti (uključujući policiju, sudstvo i lokalnu vladu) o prihvatljivom ponašanju?
- Postoje li nadzorni mehanizmi?
- Da li su na dostupni moduli za obuku?
- Postoje li profesionalci, poput vojnih revizora, koji mogu da prate rizik od korupcije na terenu? Da li su oni prošli obuku? Da li operativni planovi predviđaju njihovo prisustvo?

Izgradnja integriteta i smanjivanje rizika od korupcije u institucijama odbrane

7. NABAVKE

Nabavke - zakonska regulativa

1. Opišite i navedite zakone koji se u vašoj zemlji konkretno odnose na odbranu i bezbednost.
2. Navedite sve izuzetke (zajedno sa obrazloženjem) za bilo koje stavke ili usluge izuzete iz opšteg zakona o nabavkama.

Nabavke - organizacija i reforma

3. Ukratko navedite ko je zadužen za nabavke u Ministarstvu odbrane i oružanim snagama. Da li se nabavke vode preko centralne kancelarije za javne nabavke ili se u svakom delu oružanih snaga ili Ministarstva obrađuju odvojeno?
4. Opišite kompletan ciklus nabavki u sektoru odbrane, od procene potreba do implementacije ugovora (uključujući sve razlike koje se primenjuju na određena ministarstva ili odeljenja), kao i snage i slabosti tog sistema.
5. Opišite mehanizme nadzora nad nabavkama kao i njihove snage i slabosti.

Oblasti za istraživanje:

- Koja su pravila za rotaciju osoblja na osetljivim radnim mestima?
- Koji je kriterijum za prijavljivanje imovine ili poklona stečenih pored uobičajene i objavljene plate?
- Koji su kriterijumi za izjavu o sukobu interesa - da li se to primenjuje na svim nivoima?
- Da li su nabavke predmet periodičnih ili nenajavljenih provera integriteta i etike?

Nabavke - Tenderski odbori, Specifikacije opreme/usluga, Proceni podnošenja ponuda

6. Navedite mehanizme za utvrđivanje specifikacije opreme, uključujući i procese odlučivanja.
7. Opišite procese za utvrđivanje koje nabavke treba da budu "operativno neophodne" i "iz pojedinačnih izvora" i unesite procenat svake od njih (po broju i vrednosti) u poređenju sa konvencionalnim ciklusom nabavki.

Oblasti za istraživanje:

- Mehanizmi odlučivanja;
 - Koji je trenutni procenat nabavki za sektor odbrane u vašoj zemlji iz pojedinačnih izvora (ili koje nisu predmet tenderske procedure)?
 - Koje zaštitne mere postoje kako bi se sprečilo da se kriterijumi iskazuju tako da može biti samo jedan dobavljač?
 - Bilo koji ograničavajući zakon.
 - Bilo koji interni sistem poređenja ponuda ako se koristi.
8. Opišite sastav, funkciju, odgovornosti i radne mehanizme tenderskih odbora.

Oblasti za istraživanje:

- Obim i zahtevi za vođenje evidencije.
- Kvalifikacije i zahtevi za obuku članova tenderskih odbora.
- Zakonska regulativa i kodeksi ponašanja za članove tenderskih odbora, kao i njihove snage i slabosti.
- Kriterijum rodne ravnoteže ili njegovo odsustvo.

Izgradnja integriteta i smanjivanje rizika od korupcije u institucijama odbrane

9. Opišite postupke objavljivanja svih planova nabavki/akvizicija (poverljivih i onih koji nisu poverljivi).

Oblasti za istraživanje:

Koliki je, brojačno i vrednosno, udeo potencijalnih nabavki za sektor odbrane koje se objavljuju?

10. Opišite postupak nabavke, navodeći generalne snage i slabosti tog sistema.

Oblasti za istraživanje:

- Procena i vrednovanje ponuda.
 - Dodela ugovora.
 - Mehanizmi nakon zaključenja ugovora.
 - Izjava o potencijalnom sukobu interesa učesnika.
 - Postupci revizije.
 - Kada je vrednost nabavki izuzetno visoka, postoji li unapređeni proces integriteta/kontrolna lista integriteta? Molimo opišite.
 - Koji procenat ugovora se sklapa putem e-nabavki i kakav je postupak za korišćenje e-nabavki?
11. Opišite mehanizme za određivanje kontrole kvaliteta nabavljene robe ili usluga i navedite postupke koji se koriste kada specifikacije nisu ispunjene.

Nabavke - posebne teme

12. Opišite upotrebu "agenata" i "posrednika" koji su korišćeni tokom ciklusa nabavki, kako se osigurava poverenje u njihov integritet i navedite snage i slabosti ovog pristupa.

Oblasti za istraživanje:

- Svi postupci provere agenata.
 - Sve politike koje se tiču prikladnog ponašanja u vezi za korišćenjem agenata.
13. Opišite upotrebu kompenzacija ako su korišćene tokom procesa nabavke.

Oblasti za istraživanje:

- Kako se utvrđuju kriterijumi za kompenzaciju u vašoj zemlji.
- Procena i vrednovanje predloga za kompenzaciju tokom procesa nadmetanja.
- Procena i praćenje kompenzacija nakon dodele ugovora.
- Opišite bilo kakve posebne mere za ograničavanje rizika od korupcije usled kompenzacija.

Izgradnja integriteta i smanjivanje rizika od korupcije u institucijama odbrane

8. SARADNJA SA PREDUZEĆIMA ODMBRAMBENE INDUSTRIJE I DRUGIM DOBAVLJAČIMA

1. Opišite mehanizme koje ministarstva ili zvanične organizacije (posebno agencije za nabavke) koriste za saradnju i naknadno plaćanje trgovinskih preduzeća, navodeći snage i slabosti tog procesa.
2. Opišite sve napore koje je Ministarstvo odbrane razmotrilo prilikom korišćenja preduzeća kako bi podiglo standarde integriteta i borbe protiv korupcije u procesu nabavki, kao i sve rezultate takvih procesa.
3. Da li se od ponuđača traži da imaju etički program da bi mogli da učestvuju u tenderskom postupku? Opišite proces i mehanizme koji se primenjuju kada preduzeća ne ispunjavaju ili ne održavaju standarde.

Oblasti za istraživanje:

- Da li postoje razlike u tretmanu domaćih i stranih firmi u pogledu etike i usklađenosti?
 - Kako se ocenjuje dobra reputacija preduzeća?
 - Korišćenje postupaka poput stavljanja na crne liste, isključenja ili suspendovanja preduzeća i ko je odgovoran za njihovu primenu i ažuriranje.
4. Koji se postupak koristi za obaveštavanje preduzeća o predstojećim nabavkama u vašoj zemlji?

Oblasti za istraživanje:

- Ciklusi planiranja i kupovine i dokumentacija koja se koristi.
 - Bilo koje razlike u postupcima obaveštavanja stranih, za razliku od domaćih preduzeća.
5. Opišite mehanizam ili procese koji u vašoj zemlji omogućavaju preduzećima da se žale na uočene malverzacije u sistemu nabavki, uključujući primere podnetih žalbi i njihovih ishoda.

Izgradnja integriteta i smanjivanje rizika od korupcije u institucijama odbrane

9. PITANJA ZA POJEDINE DRŽAVE

Ovaj odeljak će ostati prazan sve dok država ne započne samoprocenu integriteta. Tada će tim predvođen NATO-om koji sprovodi Samoprocenu integriteta ažurirati ovaj odeljak.

Izgradnja integriteta i smanjivanje rizika od korupcije u institucijama odbrane

DODATNE INFORMACIJE

Za dodatne informacije o NATO Procesu samoprocene Izgradnje integriteta, obratite se:

Gđa Bénédicte Borel (Benedikt Borel)

Vođa tima za Izgradnju integriteta

Izgradnja odbrambenih institucija i kapaciteta

Uprava za operacije

Sedište NATO-a, Brisel

Email: borel.benedicte@hq.nato.int

Email: building-integrity@hq.nato.int

Za dodatne informacije o Izgradnji integriteta NATO-a, pogledajte: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_68368.htm NATO vebsajt za Izgradnju integriteta: <https://buildingintegrity.hq.nato.int/>

LinkedIn: NATO Building Integrity

